

Akmens kompozicija „Veržlumas“ KTU šimtmečiui pažymėti

Žmogus, kuris nuo vaikystės mėgo karstyti miesto griuvėsių sienomis, po parko medžius, galėjo nekopti į kalnus? Ar galėjo žmogus, kuris kasdien kovoja dėl išlikimo, kuris mėgsta riziką, kuriam nėra neįmanomų dalykų, kuris užsiiminėja įvairiomis ekstremaliomis sporto šakomis, neįsimylėti alpinizmo?

Alpinizmas – ne tik sporto šaka, reikalaujanti drąsos, išvermės ir didelio ryžto. Tai kartu viena iš tų žmogiškos veiklos sričių, kurios plečia akiratį, ugdo asmenybę ir kiekvienai tautai turi didelę etninę bei kultūrinę reikšmę.

Nėra ir nebuvo Baltijos pakraštyje dangų remiančių viršūnių, niekas negirdėjo stūgaujančio vėjo tarp uolų, griūvančio ledo dundesio. Bet vis tik atsirado mūsų gimtinėje žmonių, kuriuos patraukė kalnai. Įvairios priežastys ir ketinimai vedė karius, mokslininkus, poetus ar šiaip smalsuolius tolimais ir pavojingais, dažnai nepramintais Žemės raukšlių takais. Sunku šiandien tiksliai nustatyti ne tik įvykių aplinkybes, bet ir visų keliautojų vardus, nes šimtmečių dulkės ir negailestingi istoriniai įvykiai negrįžtamai nugramzdino daugelį dokumentų. Tik apie keletą turime išsamesnių žinių.

Dar 1850 m. rugsėjo 18 dieną Juozapas Chodzka (1800 – 1881) įkopė į Araratą.

Ignas Domeika (1801-1889), kuris dar iki 1900 metų laipiojo Alpių šlaitais, pagarsėjo Pietų Amerikos kalnuose Anduose. Ten jis įkūrė Čilės aukštąją kalnakasybos mokyklą. Ištyrė vario, aukso, akmens anglies telkinius, kurie dar ir dabar svarbūs krašto ūkiui. Jo vardu, Domeikos Kordiljerai Čilėje yra pavadintas kalnagūbris.

Sunki tremtinio dalia nubloškė Joną Čerskį (1845-1892) į tolimąjį Sibirą. Bet nepalūžo stipriavalis lietuvis. Savo atkakliu darbu tapo mokslininku. Tyrinėjo Sajanus, Baikalo pakrantes ir kitas tuo metu mažai žinomas Sibiro vietas. Didžiausias jo nuopelnas geografijos mokslui – nežinomų kalnų, esančių Kolymos, Anadyrės ir Janos upių rajone, atradimas. Kalnynas, stūksantis Jakutijoje ir savo apimtimi pralenkiantis Kaukazą, šiandien vadinamas Čerskio vardu.

Pamyro pionieriumi vadinamas Konstantinas Aris (1874-?). Jis tyrinėdamas apkeliavo Takla Makano dykumą, Vakarų Tian Šanj, Pamyrą.

Bene įžymiausias tų laikų plačiai žinomas keliautojas Antanas Poška (1903-1992), du kartus perkęs Himalajų sistemos kalnus.

Paslaptingi kalnai traukė ne vien mokslininkus ar nerimstančius keliautojus. Jais žavėjosi, iš jų kūrybinio peno sėmėsi ir didieji mūsų rašytojai bei dailininkai.

Maironio eilėraščiai, dvelkiantys alpiinių slėnių vėsuma, V. Mykolaičio-Putino humanistiniai simboliai, nuausti kalnų įvaizdžiais. Kalnuose Balys Sruoga rado ne vien poetinių impulsų šaltinį, bet ir tiesioginės veiklos sritį – alpinizmą. Kalnų gaudesys žadino ir A. Vienuolio vaizduotę, kuriant Kaukazo legendas. M. K. Čiurlionio tapyboje ir muzikoje perteikta kalnų nuotaika.

Europoje alpinizmas gimė XVIII a., kai žmonės moksliniais tikslais pirmą kartą įkopė į Monblaną. Iš pradžių alpinizmu buvo vadinamos ir kelionės į kalnus, ir moksliniai jų tyrinėjimai, ir paprasčiausi įkopimai. Pamažu veikla kalnuose diferencijavosi. Kovoiant su Himalajų milžiniais, įveikiant Alpių uolų sienas, kaupėsi patyrimas, tobulėjo inventorius, sparčiai vystėsi kopimo būdai. Pagaliau alpinizmu, kaip jį suprantame dabar, pradėta vadinti žmonių įkopimus sportiniais tikslais į sunkiai pasiekiamas viršūnes, naudojant būtinas lipimo priemones ir techniką.

Lietuvoje tikslesnis sportinio alpinizmo sąvokos supratimas nusistovėjo tik po antrojo pasaulinio karo, kai pirmieji lietuviai nuvyko į alpinizmo stovyklą Kaukaze, kur išklausė teorinį kursą ir patys bandė pagal tam tikrus reikalavimus kopti į kalnus. 1950-1951 m KPI (dabar KTU) dėstytoju dirbo iš tuometinio Leningrado atvykęs I atskyrio alpinistas Nikolajus Fuzikas. Jis subūrė KPI studentų ir Kauno radijo stoties darbuotojų devynių žmonių grupelę, kurie išvyko į Kaukazo kalnus, Molnijos alpinistinę stovyklą. Taigi, KPI buvo Lietuvos sportinio alpinizmo pradžia.

Intensyvus sportinis alpinizmas prasidėjo 1957 metais įkūrus Lietuvos alpinizmo federaciją, kai mokslus Rusijoje baigė ir į Lietuvą grįžo Gediminas Akstinas, Vytautas Vosylius ir Feliksas Mieliauskas. Jie kartu žuvo lavinoje kopdami į Dych Tau viršūnę 1959 metais.

Likęs jaunimas toliau su dideliu entuziazmu ėjo į kalnus. Jau 1964 m. suruošta pirmoji aukštuminė ekspedicija į Pietvakarių Pamyrą. Dalyviai: Kazys Monstvilas (vad.), Juozas Antanavičius, Romualdas Augūnas, Aleksandras Jurgelionis ir 6 KPI auklėtiniai: Balys Binkauskas, Juozas Algimantas Krikštopaitis, Augustas Kubilius, Stasys Miglinas, Jaroslavas Okulič-Kazarinas, Vilius Šaduikis. Buvo įkopta į bevardes viršūnes, kurios pavadintos Čiurlionio (5794 m) ir Donelaičio (5837 m) vardais. Pagrindinis įkopimas – Lietuvos viršūnė (6080 m) – tais metais pripažintas geriausiu Baltijos šalyse. Tai pirmas svarus Lietuvos alpinistų pasiekimas.

1965 m. įvyko antroji aukštuminė ekspedicija į pirmą 7-tūkstantininką – Lenino (dabar Avicenos) viršūnę (7134 m). Įkopėjai: Juozas Antanavičius, Balys Binkauskas, Algis Briedis, Augis Gučas, Augustas Kubilius, Stasys Miglinas, Kazys Monstvilas, Jaroslavas Okulič-Kazarinas, Vitalius Stepulis, Aleksandras Šteinas, Antanas Varanka, Vytautas Viršilas ir vienintelė moteris - KPI auklėtinė Danutė Šukytė - Skučienė, pirmoji Baltijos šalyse pakilusi virš 7 km. Tuo pačiu laiku KPI komanda, Giedrius Bernatonis, Algis Norkus, Erdvilas Adomaitis, Julius Jurgelionis įkopė Kaukaze į Dych Tau viršūnę (5204 m). Abi komandos tapo Lietuvos čempionais.

1969 metais Tian Šanyje, Karakolo slėnyje įvyko I Lietuvos alpiniada (vadovas Vytautas Viršilas). Dalyvavo beveik 100 alpinistų. Tarp daugelio įkopimų atsirado nauja lietuviška Žalgirio (4850 m) viršūnė.

Respublikos rinktinė (vad. Vilius Šaduikis, Juozas Antanavičius, Erdvilas Adomaitis, Kazys Monstvilas) sudėtingiausiu (6 sunkumo kategorijos) maršrutu įkopė į Džigito viršūnę (5170 m) ir Tarybų Sąjungos čempionate laimėjo IV vietą.

KPI alpinistų sekcijos nariai nuolat dalyvavo Lietuvos ir Pabaltijo čempionatuose. 1986 metais KPI komanda – Stasys Navickas, Alvydas Peištaras, Kęstutis Baleišis ir Albinas Vološkevičius Kaukaze, Bezengi rajone įkopė į „Mižirgi“ viršūnę (4938 m) 5B s.k. maršrutu ir tapo Lietuvos čempionais, o 1987 metais Tarybų Sąjungos čempionate KPI komanda - Vaclovas Paplauskas, Rimvydas Simutis, Vytautas Simutis, Edvardas Pundzius, Valdas Ūsas, vadovaujama Algio Gudelio užėmė garbingą ketvirtą vietą ir pakartojo 1969 m. pasiekimą.

Po 1989 m. sėkmingų įkopimų su JAV alpinistais Kaskadų kalnuose, mūsų alpinizmo lyderis Dainius Makauskas po metų Himalajuose įkopė į Dhaulagirį (8222 m), įveikęs 8 km. aukštį

1992 m. su Amerikos lietuvio Alexo Bertulio pagalba, buvo organizuota lietuvių ekspedicija į Everestą (8848 m). Dėl prastų rudens orų pavyko tris kartus pakilti iki V stovyklos, esančios 7850 m aukštyje. Įgavęs patirties po pusmečio (1993 m. pavasarį) Vladas Vitkauskas sėkmingai įkopė į Everestą (pirmasis Baltijos šalyse). Vėliau į Everestą įkopė: Saulius Vilius (2003), Aldas Baltutis ir Darius Vaičiulis (2007), Edita Uksaitė (2013), Stanislovas Vyšniauskas (2022), Mindaugas Šatkauskas (2024).

Saulius Damulevičius – pirmasis lietuvis, įkopęs į techniškai sudėtingiausią aštuonetūkstantininką K2 (8611 m).

2021 metais, švenčiant sportinio alpinizmo Lietuvoje septyniasdešimtmetį, kuris ir prasidėjo KPI, universiteto teritorijoje buvo nuspręsta pasodinti ažuoliukus žuvusiems kauniečiams alpinistams: Gediminui Akstinui, Vytautui Vosyliui, Kasčiui Zubovui, Eugenijui Bajorui, Algiui Gudeliui, Dainiui Makauskui, Alfredui Lukšui, Giedrei Abraitytei. Sodnimą organizavo Lietuvos alpinistų senjorų klubo iniciatyvinė grupė, vadovaujama Alvydo Peištaras.

2022 metais Kaunas tapo Europos kultūros sostine. Ta proga buvo nuspręsta pakartoti įkopimą į Kauno viršūnę (5440 m), esančią Pietvakarių Pamyre, Šungano kalnagūbryje, Tadžikistane, į kurią prieš penkiasdešimt metų įkopė Kęstutis Virbalis, Eugenijus ir Romas Bajorai bei latvis Valdis Kikans. Ekspediciją į Kauno viršūnę organizavo Lietuvos alpinistų senjorų klubas. Ekspedicijoje dalyvavo dvidešimt trys dalyviai: 9 alpinistų senjorų klubo nariai ir 14 KTU žygeivių klubo „Ažuolas“ keliautojų, vadovaujamų Girvydo Kulakausko. Ekspedicijai vadovavo patyrę alpinistai, instruktoriai Alvydas Peištaras ir Kęstutis Virbalis. Ekspedicijos metu buvo įkopta į tris naujas viršūnes, kurios pavadintos Kauno Vytis (5111 m), KTU Ažuolas (5145 m). Ir svarbiausią - Lietuvos Universitetui - 100 (5169 m), nes tais metais buvo švenčiamas Lietuvos Universiteto, davusio pagrindą visiems šiuolaikiniams universitetams Lietuvoje, šimtmetis. Sugrįžus iš ekspedicijos KTU rektoriui buvo įteiktas suvenyrinis akmuo nuo viršūnės. Tuomet ir kilo mintis pastatyti skulptūrą, pasakojančią apie Lietuvos Universiteto viršūnes, kurių yra ne viena. Dar sovietiniais laikais, 1984 metais Algio Gudelio vadovaujamoje ekspedicijoje į Pietvakarių Pamyrą, Tadžikistane, buvo įkopta į bevardes viršūnes, kurios pavadintos KPI (5879 m) ir Akademiko Baršausko (5649 m) vardais.

Akmens kompoziciją sukūrė ir jos pastatymą organizavo Alvydas Peištaras. Mecenatai Danutė Kučinskienė, Stanislovas Vyšniauskas (įmonė „Racijos“), Evaldas Andrijauskas (įmonė „Forto siena“), UAB „Bangelė“

Pirmoji KPI komanda tapusi Lietuvos čempionais 1965 metais:
Giedrius Bernatonis, Algis Norkus, Erdvilas Adomaitis ir Julius Jurgelionis

Pirmoji pabaltijo alpinijada Kaukaze 1957 metais

Maršrute

Ekspedicija Kauno viršūnės fone

Link KTU Ažuolai viršūnės

Nuo Kauno viršūnės

Galima ir pasigrožėti

KTU Ažuolų viršūnė

Poilsio akimirkos

Nakvynės po Kauno viršūnė

Viršūnė jau netoli

Link Lietuvos Universitetui 100 viršūnės

Panorama nuo viršūnės Lietuvos Universitetui 100

Raštelis ant viršūnės KTU Ažuolai

Viršūnėje Lietuvos Universitetui 100

Raštelis paliktas ant viršūnės Lietuvos Universitetui 100

Ant Kauno viršūnės

Ant Kauno Vytis viršūnės

Ant Kauno Vytis viršūnės

Ant Kauno Vytis viršūnės

